
ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΣΑΡΑΣ

Στις 17 Νοεμβρίου 1987 έφυγε από τη ζωή ένα από τα αρχαιότερα και διαπρεπέστερα μέλη της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, ο διακεκριμένος φιλόλογος της Θεσσαλονίκης Γιάννης Τσάρας. Γόνος μακεδονικής οικογένειας, ο Γιάννης Τσάρας γεννήθηκε στα 1906 στο Μπλάτσι της Εορδαίας, όπου και άκουσε τις τρεις τάξεις του τοπικού ημιγυμνασίου. Στη συνέχεια οι γονείς του τον έστειλαν στο περίφημο για την αυστηρότητά του και το υψηλό επίπεδο μάθησης Γυμνάσιο Τσοτυλίου, στο οποίο ολοκλήρωσε τις δευτεροβάθμιες σπουδές του. Εδώ βρέθηκε κάτω από την επίδραση του προοδευτικού δημοτικιστή φιλόλογου Δ. Πετσόπουλου, η οποία είχε καθοριστικής σημασίας αποτελέσματα στην κατοπινή επιστημονική σταδιοδρομία και στις ιδέες του νεαρού Τσάρα. Από τα γυμνασιακά θρανία του Τσοτυλίου ο Τσάρας πέρασε αμέσως σ' εκείνα της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Έχοντας μέσα του γερή φιλολογική φλέβα, έστρεψε τα ενδιαφέροντά του όχι μόνο γύρω στη Φιλολογία παρά και στην Ιστορία. Ωστόσο, η παραμονή του στη Θεσσαλονίκη δεν τον απομάκρυνε από την αγαπημένη του δυτική Μακεδονία. Ως φοιτητής, για περισσότερο από τρία χρόνια, έγραφε το χρονογράφημα στην «Επαρχιακή Φωνή» της Πτολεμαίδας. Επίσης έγραφε και στην εφημερίδα «Βόρειος Ελλάς» της Κοζάνης. Στη διάρκεια των φοιτητικών του σπουδών συνδέθηκε στενά με τον καθηγητή της Βυζαντινής Φιλολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής Αντώνιο Σιγάλα, ο οποίος επηρέασε σημαντικά τους επιστημονικούς προσανατολισμούς του. Ακούραστος ερευνητής των μακεδονικών αρχείων, ο Σιγάλας μετέδωσε την αγάπη για την έρευνα της μακεδονικής ιστορίας και στον αγαπητό του μαθητή. Συγχρόνως τον μύησε και στα σχετικά με την ίδρυση και τη δράση της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, της οποίας ο Τσάρας υπήρξε από τα πρώτα μέλη και τους πιο ένθερμους συνεργάτες. Ως καθηγητής στη Μέση Έκπαίδευση δοκίμασε δυο φορές (το 1947 και το 1967) την οδύνη της απόλυσης, η οποία του επιβλήθηκε εξαιτίας των πολιτικών του πεποιθήσεων. Αυτό όμως δεν έκαμψε την παραδειγματική του προσήλωση στα μεγάλα εθνικά θέματα και την αφοσίωσή του στην επιστήμη, ούτε και μείωσε σε τίποτε την αντικειμενικότητα στην κρίση του, η οποία λειτουργούσε πέρα από πολιτικές και ιδεολογικές προκαταλήψεις.

Το συγγραφικό έργο του Γιάννη Τσάρα είναι πλούσιο σε αριθμό δημοσιευμάτων και ευρύ στη θεματολογία του. Δεν υπήρξαν πολλοί καθηγητές της Μέσης Εκπαίδευσης που, παρά τις ταλαιπωρίες που πέρασαν, ανέπτυξαν τόσο πλούσιο συγγραφικό έργο. Οι εργασίες του περιστρέφονται κυρίως γύρω από την ιστορία της Μακεδονίας και της Θεσσαλονίκης. Οι σπουδαιότερες από τις εργασίες του, που αφορούν τη Μακεδονία, περιλαμβάνουν εκδόσεις εγγράφων ή αναφέρονται σε πρόσωπα και γεγονότα της νεότερης ιστορίας. Πολύ πιο σημαντικές είναι οι εργασίες του που έχουν για αντικείμενο την πρωτεύουσα της Μακεδονίας, τη Θεσσαλονίκη. Η αγάπη του για την ιστορία της πόλης φάνηκε πολύ νωρίς. Η πρώτη του επιστημονική εργασία είναι η έκδοση μιας ομιλίας του πατριάρχη Νικολάου του Μυστικού για την άλωση της Θεσσαλονίκης από τους Σαρακηνούς το 904, εργασία που δημοσιεύτηκε στον πρώτο τόμο (1940) των «Μακεδονικών». Από αυτή κιόλας τη μικρή εργασία φώλιασε στην καρδιά του

Τσάρα ο πόνος για τις αλώσεις της Θεσσαλονίκης, για το σκλάβωμά της, και θαρρείς τό 'βαλε σκοπό του να κάνει κοινώνό αυτού του πόνου και το επιστημονικό, μα και το ευρύτερο κοινό. Έτσι, τρία από τα βιβλία του είναι αφιερωμένα σ' αυτό το θλιβερό θέμα. Το πρώτο εκδόθηκε το 1958 και ήταν η διήγηση του Ιωάννου Αναγνώστου για την τελευταία άλωση της Θεσσαλονίκης από τους Τούρκους. Στο δεύτερο, που εκδόθηκε το 1985, περιέλαβε όλα τα γνωστά κείμενα γι' αυτή την άλωση, ενώ το τρίτο και τελευταίο του, που εκδόθηκε τη χρονιά του θανάτου του, ήταν η δημοσίευση της υπομνηματισμένης μετάφρασης του χρονικού του Ιωάννου Καμενιάτου για την άλωση της πόλης από τους Σαρακηνούς το 904. Με περισσή αγάπη για τα κείμενα αυτά, ο Τσάρας δούλεψε με την ευσυνειδησία που τον διέκρινε σε όλα του, για να τα προσφέρει όσο γίνεται πιο ζωντανά στο ευρύ κοινό και να του μεταδώσει τις συγκινήσεις που ένιωθε ο ίδιος μέσα από αυτά. Η διεισδυτικότητα και το λεπτό αισθητήριο του φιλόλογου είναι διάχυτα μέσα στις εργασίες του αυτές. Το ίδιο αισθητήριο λειτούργησε και όταν έγραφε τις δύο αξιόλογες εργασίες του για την ερμηνεία της μετοχής «γραικώσας», που τη συναντούμε στα Τακτικά του Λέοντα του βου, και του ρήματος «εσθλαβόθη», που χρησιμοποιεί ο Κωνσταντίνος ο Πορφυρογέννητος αναφερόμενος στην Πελοπόννησο. Χρειαζόταν πραγματικά το ταλέντο του Έλληνα φιλόλογου για να βρεθεί το αληθινό νόημα αυτών των λέξεων, που οδήγησαν ως σήμερα σε τόσες παρανοήσεις και ιστορικές παρερμηνείες. Ένα πλήθος από άλλες εργασίες του Τσάρα βρίσκονται εγκατεσπαρμένες στα περιοδικά «Μακεδονικά», «Βυζαντινά», «Νέα Εστία», «Cyrillomethodianum», «Revue des études du sud-est euroréen», «Βυζαντικά» κ.ά.

Ως το τέλος της ζωής του ο Γιάννης Τσάρας εργαζόταν με αμείωτη αγάπη για την επιστήμη και τα αγαπημένα του θέματα, που όλα σχεδόν αναφέρονται στη Θεσσαλονίκη και τη Μακεδονία. Την Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών την αγαπούσε ειλικρινά και ανυπόκριτα, προσφέροντας σ' αυτήν τίμια την αγάπη του και μη ζητώντας ποτέ τίποτε για τον εαυτό του. Περνούσε ώρες ατέλειωτες στη βιβλιοθήκη της, όπου, χαμένος μέσα στη σιγή, όλο και κάτι ερευνούσε ή έγραφε. Η όψη του ήταν πάντα γαλήνια και γελαστή, το ύφος του μειλίχιο και ευγενικό, ο λόγος του σοβαρός και πράος. Είχε κάτι το νεανικό στην όψη του, ανταύγεια κι αυτό της ρώμης της ψυχής του. Όσοι τον γνώρισαν, τον αγάπησαν, και πάντα θα θυμούνται το τίμιο αυτό τέκνο της Μακεδονίας με τις αρετές του και τη φλόγα που 'καιγε μέσα του για τον πονεμένο τόπο των αγώνων και των ηρωισμών. Αιώνια η μνήμη του!

ΑΝΤΩΝΙΟΣ-ΑΙΜΙΛΙΟΣ Ν. ΤΑΧΙΑΟΣ